

Madártávlat

Madártani és természetvédelmi folyóirat

2015
tél

Ismét fészkel a daru
Magyarországon

**150 éve született
Chernel István**

A fakó keselyűk
védelmében

**Bagolytető
a madárbarát
kertben**

Madarász séta a Böddi-széken

Terepen

© Oroszi Zoltán felvétele

A BÖDDI-SZÉK a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, Dunatetőtlen község határában elhelyezkedő – mintegy ezer hektáros – szikes tó és szikes puszta. Nagyszerű célpont egy madarász sétára, mert itt viszonylag kis területen rengeteg madárfajt lehet megfigyelni. A Böddi-széken előfordul, hogy az ember lába elől rebben fel az ugartyúk, húsz méterről figyel-

hetjük a gulipánt, a toronyból pedig akár szabad szemmel is ráláthatunk egy-egy bíbic vagy gulipán fészekre. A Böddi-széken nincsenek beláthatatlan távolságok, mint mondjuk a Hortobágyon. Kis túzással tényleg

minden karnyújtásnyira van, ezért olyanoknak is jó szívvel ajánlható, akik nem profi madarászok, és nem tudják megmondani két kilométer távolságból, hogy mi az a mozgó pont a látóhatáron.

Egy augusztus végi napon a Böddi-szék bejáratánál találkoztunk Oroszi Zoltánnal, a *Dunatáj Természet- és Környezetvédelmi Közalapítvány* munkatársával. Átszálltunk mellé a terepjáróba, és indultunk tovább a madármegfigyelő torony felé. A fűben itt-ott a magyar sóvirág lila csokrai virítottak. A kamilla mellett talán ez az egyetlen szikes pusztai növény,

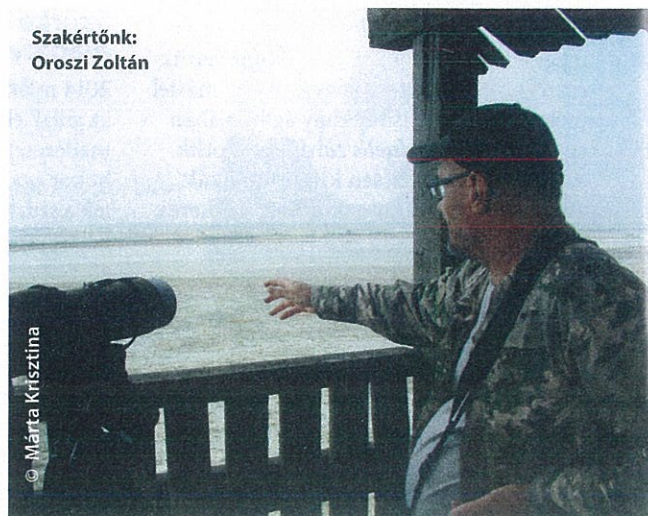

Füleskuvik

ami a szárazvirágcsokrokból mindenkinek ismerős lehet.

Az út menti fákon mesterséges fészekodúkat helyezett ki a Dunatáj

Szakértőnk:
Oroszi Zoltán

© Márta Krisztina

csapata kék vércséknek és szalakótáknak, de akadnak köztük, amelyeket végül csóka, vörös vércse vagy füleskuvik foglalt el. Ez a rigó méretű kis bagolyfaj egyre gyakoribb a városokban is, de a fakéreghez megszólalásig hasonló tollazata miatt ritkán veszik észre. A főúttól a toronyig csak pár perc az út autóval. Alighogy kiszálltunk és tettünk pár lépést az esőbeálló padjai felé,

Bíbic

© Oroszi Zoltán felvételei

egymás után három ugartyúk rebent fel szinte a lábunk előtt. A fácskától már megszoktam, hogy az utolsó pillanatig meglapulnak, majd „kirobbanva” a fű közül a frászt hozzák rám, de ugartyúkot ilyen közeli még sosem láttam. Nem is tudom miért vártak be ennyire, hisz az ugartyúkot félénk és óvatos madárként tartják számon.

„Na, ezért érdemes a Böddi-székre jönni madarászni!” – mondta Zoltán. Itt tényleg minden az orrod előtt zajlik. A toronyból szinte az egész területet belátni, és akinek szerencséje van, az a közeli fészekaljakra is megnézhet. „Idén az egyik ugartyúk például itt fészkel száz méterre a toronytól.”

Tavasszal, amikor újságírókat kísérve jártam itt, még minden zöld volt, a mélyebben fekvő részeken víz csillogott a fűszálak között és bíbicek meg fattyúszerek repültek csapongva felettünk.

Nyár végén a növényzet már sárgára szikkadt, a tó pedig kiszáradt. A mederben kifehéredett és mozaikos felrepedezett a talaj.

Fattyúszerkő

Pont olyan, mint a *Sivatagi show* című filmben a Kalahári, az eső érkezése előtti pillanatokban. Ebben az évben a nyári nagy hőhullámok idején gyorsan párolgott a víz, de szerencsére a fiókanevelés időszakában még bőven kitartott, így a nyári ludak és a telepesen költő dankasirályok, fattyúszerek és feketenyakú vöcskők sikeresen kirepíthették fészekaljukat. Július végétől ezeket a fajokat egyre ritkábban látni a Böddi-széken,

de találkozhatunk a nagy póling, a füstös cankó és a pajzsoscankó csapataival.

Azok a pajzsoscankók, amelyek a nyár közepén figyelhetők meg a Böddi-széken, többnyire hímek, és már visszafelé jönnek északi költőterületeikről. Ennél a fajnál a hímek nem vesznek részt a fiókák nevelésében, így nagyon korán, már június közepe után elindulnak telelőhelyeik felé. A június utolsó harmadában nálunk felbukkanó példák

nyok gyakran még viselik a nászidőszakra felöltött dísztoilaikat, ami minden madárnál egyedi színű és mintázatú gallérből és pajzsából áll. A tojók közül csak azok jelennek meg ilyenkor a vonuláson, amelyek

Pajzsoscankó

elvesztették fészekaljukat, és újabb költésre már nem lett volna idejük.

© Oroszi Zoltán felvételei

Partimadarak
vegyes csapata
a Böddi-széken

Az iszapban több helyen láttunk csapásokat, amik valószínűleg rókák útvonalai voltak. A rókákról a szakirodalom azt mondja, hogy nem mennek bele a vízbe, de az itteni példányok rációznak erre. Kalauzunk elmesélte, hogy tavaly májusban a szikes tó kellős közepén, a gulipán fészkekkel teli szigeten látott rókát, márpedig oda csak úgy juthatott be, ha valahol mégiscsak a vízbe merészkedett.

Ősszel a szikes tavak, köztük a Böddi-szék madárforgalma is elsősorban attól függ, hogy mennyire csapadékos az időjárás. Ha nincs elég eső és a tó vize túl sekély, akkor az úszó- és bukórécék távol maradnak, más táplálkozó- és pihenőhelyet keresnek maguknak.

A Böddi-szék és a rétisas

„Annak idején egy rétisas vezetett minket a Böddi-szék nyomára. Az állampusztai vadórtól hallottuk, hogy Sörkepusztán és az akasztói halastavaknál nagyon sok madarat lehet látni. Elmentünk Berdó Józsi barátommal és megnéztük. Ahogy ott bóklásztunk, elhúzott felettünk egy rétisas, és érzésére a távolból felhőnyi kócsag és kanalasgém rebent fel. No, gondoltuk, ahol ennyi gém van, ott biztos akad más is, menjünk utána! Így bukkantunk a Böddi-székre, ami a Kiskunsági Nemzeti Park két ismertebb területegysége, a Kelemen-szék és Miklapusztá közé ékelődött szikes tó. Akkoriban tényleg hihetetlen mennyiségű madár volt itt. Lépten-nyomon széki lilébe vagy gulipánfészkekbe botlott az ember, amerre csak elindult, vonuláskor pedig tömegek voltak cankókból és partfutókból...”, – emlékezett Oroszi Zoltán.

Ha azonban a tómeder ősszel megtelik vízzel, akkor a parti- és gázlómadarak mellett ezrével érkeznek a vadludak és récék is. A vadlúdcsapatokban a nyári ludak és nagy lilikek között időnként felbukkan a ritka és veszélyeztetett vörösnakú lúd is.

„Az egyik évben itt, hatszáz méterre, vagy még annyira se voltak tőlünk a vörösnakú ludak.” – meséli Zoltán.

Aki az őszi madárvonulás idején olyankor jön, amikor van víz a tóban, az láthat kanalas, nyíl farkú és kendermagos récéket, a parton pedig fürgén szedegető kis termetű partimadarakat, pl. havasi partfutót, parti lilét vagy akár ezüstlilét is.

A Böddi-szék a profi madáraszoknak is izgalmas helyszín. 1997-ben itt figyelték meg Magyarországon először a teljes madarász-társadalmat lázba hozó Bonapartepartfutót. 2013 októberében pedig a Jeges-tenger partvidékén és szigetein fészkelő laposcsőrű víztaposó tartózkodott négy napig a területen. Vonulása során viharok sodorhatták a szárazföld belseje felé. Tavaly ősszel egy szintén ritka madárvenéget figyeltek meg, az ékfarkú hal-

farkast, ami nem túl hízelgő latin faji jelzőjét – *parasiticus* – a táplálkozási stratégiája miatt kapta. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a halat nem maga fogja ki, hanem elrabolja más madaraktól. Addig üldözi a cséreket, sirályokat, szer-

Vörös róka

kőket, míg azok a fáradságtól végül elejtik a zsákmányt, ekkor a halfarkas szépen ráfordul, és a levegőben elkapja az orvul szerzett halat.

A szikes tavak környéke télen is gyönyörű. Hihetetlen nyugalmat áraszt ilyenkor a táj, de mégsem

Rétisas

LIFE+ támogatással újra egyesítik a kettévágott tavat

A Böddi-szék medrét az ötvenes években kettévágták a belvízrendezésre hivatott Sós-éri főcsatornával, aminek 60-70 év távlatából már jól látszanak a következményei: a csatorna akadályozza a természetes vízmozgást, megváltoztatja a szikes tó vízháztartását, szerves anyag feldúsulást okoz és a tó lassú feltöltődését eredményezi. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság 2013-ban indított egy LIFE forrásból támogatott projektet, amelynek keretében áthelyezik a csatorna tavat kettészelő 5,8 km-es szakaszát. Ha helyreáll az akadálytalan vízmozgás, és megvalósul a pannon szikes élőhely emelt szintű legeltetése, akkor a nyílt szikes vízi felület a jelenlegi 180 hektárról várhatóan 400 hektárra nő majd. A szikes tó és a környező szikes gyepek megfelelő kezelése érdekében további, mintegy 400 hektár földterületet vásárolnak, a korábban alulkezelt, elnédasodott szikes réteket pedig őshonos magyar háziállat fajtákkal fogják kezelni: magyar tarka és szürke marhák, parlagi szamarak és juhok érkeznek a területre. Ez a munkát a KNPI mellett, a projekt partnereként a Dunatáj csapata végzi majd, amelynek 1999-es megalkulása óta eddig is óriási szerepe volt a Böddi-szék természeti értékeinek megőrzésében, és a helyi emberekkel való megismertetésében.

eseménytelen. Pintycsapatok táplálkoznak az elszáradt kórókon, rétisas köröz a levegőben, vadludak

Vadludak őszi csoportosulása

jönnek-mennek, de találkozhatunk nálunk telelő tengeri récékkel is, és ha van hó, könnyedén követhetjük a rókák portyáit.

A Böddi-széken a *Széki lile tanösvény* útvonala és a madármegfigyelő torony szabadon látogatható, de aki szeretné jobban megismerni a terület élővilágát, annak érdemes a Dunatáj Természet- és Környezetvédelmi Közalapítvány munkatársai által vezetett kirándulásokra bejelentkeznie.

Köszönöm a cikkhez nyújtott segítséget Gottschall Péternek, Berdó Józsefnek, Oroszi Zoltánnak és Bankovics Attilának.

Márta Krisztina

Nyári lúd – télen

© Oroszi Zoltán felvételei